

VSEBINA

- 7 Petra Pogorevc **JAJCE, IGRA, OBRED**
- 13 Andrej Jaklič **DOMIŠLJIJA VEDNO OSTANE ŽIVA**
- 17 Aleš Mustar **ZAPUŠČENI OTROCI MIGRANTOV**
- 25 Ljubica Marjanovič Umek **TRI PREKINJENA OTROŠTVA**

Liliana Corobca

KINDERLAND

Kinderland, 2013

Krstna uprizoritev

Premiera 8. marca 2017

Prevajalec **ALEŠ MUSTAR**

Avtor dramatisacije **ANDREJ JAKLIČ**

Režiser **DANIEL DAY ŠKUFCA**

Dramaturginja **PETRA POGOREVC**

Scenografka **EVA BRVAR RAVNIKAR**

Kostumografka **SARA SMRAJC ŽNIDARČIČ**

Avtor glasbe **LAREN POLIČ ZDRAVIČ**

Lektor **MARTIN VRTAČNIK**

Oblikovalec svetlobe **ANDREJ KOLEŽNIK**

Za sodelovanje na posnetkih se zahvaljujemo glasbenikoma **Zvezdani Novakovič** (vokal) in **Žigi Kožarju** (bobni) ter deklici **Almi Polič** za interpretacijo odlomka iz besedila.

Vodja predstave **Jani Fister**

Tehnični vodja **Janez Koleša**

Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur**

Vodji tehničnih ekip **Roman Benda** in **Branko Tica**

Vodja tonskih tehnikov **Sašo Dragaš**

Vodja osvetljevalcev **Andrej Koležnik**

Vodja frizerk **Jelka Leben**

Vodja garderoberk **Angelina Karimović**

Rekviziterja **Sašo Ržek** in **Borut Šrenk**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Igrajo

ANA DOLINAR HORVAT

ŽAN PERKO k. g.

TIMON ŠTURBEJ AGRFT

Žan Perko, Timon Šturbej, Ana Dolinar Horvat

Timon Šturbej, Žan Perko, Ana Dolinar Horvat

Petra Pogorevc

JAJCE, IGRA, OBRED

Petra Pogorevc JAJCE, IGRA, OBRED

»Roman je kot refren pesmi, ki odzvanja v tvoji glavi, medtem ko pišeš, dokler ne pride čas, da jo izpodrine nova pesem,« je v enem od elektronskih sporočil, ki sva si jih izmenjali v preteklih tednih, zapisala moldavska pisateljica Liliana Corobca, avtorica romana *Kinderland*. »Nisem bila prepričana, ali znam napisati knjigo o zapuščenih otrocih, toda v tistem času sem preprosto morala pisati prav o njih.« Liliana Corobca se je kot pisateljica in urednica doslej lotila mnogih kompleksnih in družbeno angažiranih tem, kar velja tudi za vse njene romane. V *Negrissimu* (2003), za katerega je prejela moldavsko in romunsko nagrado za najboljši knjižni prvenec, je pisala o problematiki dela na črno in posttranzicijski kulturi, v *Letu v raju* (2005) jo je zanimalo tihotapljenje ljudi, v *Imperiju starih devic* (2015) si je prizadevala preizprašati klišeje o odnosu med spoloma ter analizirati mejna čustvena in psihična stanja, v *Beležkah cenzorja* (2017) pa je na primeru uničenja skrivnega dokumenta iz leta 1974 prepletla spraševanje o človekovi identiteti s temama cenzure in pomanjkanja empatije.

Doslej največji uspeh pa je Liliana Corobca doživela s svojim tretjim romanom *Kinderland* (2013), za katerega je prejela nagrado nacionalnega romunskega radia in ki je bil do sedaj v celoti preveden v nemščino in slovenščino. Za kratek odlomek iz tega dela je leta 2014 prejela mednarodno nagrado kristal Vilenice, leta 2015 pa je roman v imenitnem prevodu Aleša Mustarja izšel pri založbi Modrijan. V *Kinderlandu* avtorica skozi otroške oči sugestivno predstavi enega največjih problemov mlade moldavske države, ki se je osamosvojila leta 1992: zaskrbljujoče množičen pojav zapuščenih otrok, katerih starši si v želji po boljšem zaslužku in življenju poiščejo domnevno začasno delo na tujem, otroke pa prepustijo sorodnikom, sosedom ali v bolj skrajnih primerih njim samim. Po podatkih Unicefovega poročila iz leta 2008 je bilo dve leti poprej takšnih otrok v državi okoli 177.000. Njihova povprečna starost je bila enajst let, večinoma so izhajali iz podeželskega okolja, kar sedem odstotkov pa jih je odraslo brez obeh staršev. Odsotnost slednjih ima na otroke seveda vrsto negativnih učinkov. Kot piše

v poročilu, so jim skupni občutki krivde, žalosti in jeze, zatekanje v osamo in strah, da bodo za vedno ostali sami. Ti otroci imajo pogosto težave z nizkimi ambicijami, so dojemljivi za zlorabe ali pa razvijejo vzorce agresivnega vedenja.

Pripovedovalka romana *Kinderland*, dvanajstletna Cristina, je že več let mama sebi in mlajšima bratoma, čeprav je sama še otrok. Tačas ko se skozi vsakdan prebijajo, kakor sami pač najbolje vejo in znajo, se njihova oče in mama vsak na svojem koncu sveta zapleteta v začaran krog emigracije. Odsotnost staršev se iz leta v leto podaljšuje, razdalja med njima in tremi otroki pa veča. Staršema ne uspe zaslužiti dovolj denarja, da bi lahko ponovno sestavila razbito družino ter ji omogočila dostojno skupno življenje, otroci pa se od njihju odtujijo, ker so bili prisiljeni razviti lastne strategije preživetja. Od odraslih sorodnikov v vasi živi samo njihova babica, ki pa ni več zmožna skrbeti zanje, saj je zdravstveno povsem opešala. Pravzaprav potihem čakajo na to, da bo umrla, ker bo njena smrt vsaj za kratek čas pripeljala starše nazaj domov. Podobnih zgodb je v Moldaviji, ki velja za najrevnejšo evropsko državo, veliko. »Vsaka vas v Moldaviji je vas otrok, vsa država ...« nam poroča Cristina. »Še posebej, če sem prištejemo tudi starejše, ki so se pootročili. Normalni, zdravi, za delo sposobni moški in ženske so danes redkost, manjšina. Moldavija otrok. Zelo lepo se sliši. Gradimo svetlo prihodnost za naše otroke. Drži, le da jo gradimo v Španiji, Italiji, Rusiji, ker smo na Češkem že vse zgradili in zidarjev ne potrebujejo več. V Španiji je zavladala kriza. Otroci, ki imajo starše v Španiji, so je bili veseli. Kriza – magična beseda, ki pomeni vrnitev staršev domov k otrokom, le da se ni vrnil nobeden.«

Naslov romana po eni strani izrecno napotuje na dejstvo, da v vasi živijo samo še otroci in starci. »Profesorica zemljepisa nam je za domačo nalogo naročila, naj naredimo zemljevid naše vasi in vanj napišemo države, v katere so odšli delat naši ljudje,« o tem pravi Cristina. »Za vsakega iz naše vasi ali pa samo za naše starše ali sorodnike. Potem smo pri uri povedali, kar smo vedeli, ona pa je na tablo napisala vse države. Iz naše vasi samo v Afriko ni odpotoval nihče.« Po drugi strani se naslov romana ironično podaljša v naziv igrice, s katero si otroci v vasi krajšajo dolge dneve. Navezuje se na potrošna Kinder jajčka, ki pa jih ne dobijo od staršev, ampak iz humanitarnih paketov. Ni zanemarljivo, da je pred tem pakete nekdo že odprl, tako da v Cristininem ravno jajca iz čokolade sploh ni bilo. »Mislila sem, da *kinder* pomeni jajce. Potem nam je nek otrok iz tujine povedal, da pomeni otrok, in nas naučil igrice *kinderland*, v kateri imajo otroci vlogo starejših.« Otroci v vasi se igrajo *kinderland* v šoli in doma, »velikega« in »malega«, s tem vstopajo v vloge odraslih in kompenzirajo njihovo odsotnost.

Toda kljub vsemu povedanemu Liliana Corobca na vprašanje, ali je z romanom želela v prvi vrsti podati družbeno angažirano izjavo, odgovarja samo deloma pritrdilno. »To zame ni bilo edino pomembno. Migracije so seveda problem, ki je močno prisoten in aktualen v Evropi in svetu, toda še bolj odločilen vzgib za pisanje je bil zame najbrž ta, da sem z njim želela zapolniti praznino, ki jo v sebi čutim, ker še nimam otrok. Želim si jih, a se mi želja še ni izpolnila.« *Kinderland* je, naj se zdi še tako presenetljivo, kljub težavnosti in brezizhodnosti

Ana Dolinar Horvat

položaja otrok, katerih surovi vsakdan opisuje, hkrati tudi poklon otroštvu, njegovi vitalnosti, igrivosti, odpornosti in domišljiji. Prizori v romanu neredko zabolijo ob misli, s čim vse se kot starejša sestra in nadomestna mama sooča komaj dvanajstletna deklica ter kako je pri tem prepuščena sama sebi. A njena presoja, iznajdljivost in pogum nam obenem jemljejo sapo: »Ko se začneš učiti, dobiš samo rešitve za raznovrstne situacije od tu do tu, toda življenje nima natančnih razmejitev, in ker vsi ljudje ali živali ne delujejo po istih pravilih, nastanejo težave, šumi v komunikaciji. Ljudje ne razmišljajo več, marveč se odgovore učijo na pamet.«

Liliana Corobca se je rodila leta 1975 v mestu Vărzărești Noi, ki leži v pokrajini Călărași v osrčju Moldavije, otroštvo pa je preživela nedaleč stran, v manjšem kraju po imenu Săseni. Med letoma 1992 in 1997 je v Kišinjovu, glavnem mestu Moldavije, obiskovala Fakulteto za filologijo na Moldavski državni univerzi. Ko je leta 1997 vpisala doktorski študij humanistike na Univerzi v Bukarešti, ki ga je z doktoratom na temo romunskega medvojnega romana zaključila leta 2001, se je iz Moldavije preselila v Romunijo, kjer še vedno živi in ustvarja. Ker je bilo njeno otroštvo v nasprotju s tistim, ki ga opisuje v *Kinderlandu*, brezskrbno in srečno, se rada vrača v domači kraj, ki v marsičem spominja na vas Cristine, Dana in Marcela. Po elektronski pošti mi pošlje nekaj fotografij tega kraja in zdi se mi, da sem se znašla med stranmi njene knjige. »Moldavija je zame sinonim za srečno otroštvo, življenje s starši, upanje in sanje o prihodnosti. Pogrešam naš gozd, svojo mačko in dva psa, čist zrak, dolge sprehode. Morala bi večkrat obiskati Kišinjov in gojiti tesnejše stike s tamkajšnjimi intelektualci, vendar me premočno vleče v domači kraj.« Odkar se je leta 2014 zaposlila na Inštitutu za raziskavo komunističnih zločinov in spomin na romunsko izseljenstvo, obišče dom samo trikrat ali štirikrat na leto, prej pa je tam preživljala veliko več časa.

Kadar ji vendarle uspe priti domov, lahko zapuščene otroke opazuje čisto od blizu. »Tudi v našem kraju je kar nekaj otrok, za katere zaradi emigracije skrbijo sorodniki, sosedje ali samo eden od staršev,« mi piše. »V zadnjih nekaj letih se je morda spremenilo to, da starši države ne zapuščajo več ilegalno in da otroke po nekaj letih pogosteje vzamejo k sebi. Vsi otroci, katerih starši so na delu v tujini, so že nekaj časa tudi uradno registrirani in vključeni v posebne programe pomoči.« Ampak praznina je vseeno več kot očitna. »Klasični vzorec družine je v naših vaseh zaradi emigracije izjemno redek. Še vedno je veliko preveč otrok, ki se zaradi dolgoletne prepuščenosti samim sebi spremenijo v odvisnike in grobijane. Seveda so tudi primeri, v katerih ima emigracija pozitiven učinek, pač v smislu, da se ljudje zaradi nje izobrazijo in kultivirajo, a to se ponavadi zgodi samo v primerih, ko imajo možnost oditi celotne družine ali pa ko starši dovolj hitro odpeljejo za sabo tudi otroke.« Kadar do tega ne pride, so otroci obsojeni na čakanje. »Naše čakanje je kot ugasla bolezen, neobstoječi virus, ki se pozdravi samo ob starših,« nam v romanu o tem pripoveduje mala Cristina. »Dovolj je, da pridejo starši domov, in takoj ozdravimo, vse bolezni nas minejo. Smo oveneli otroci, izsušeni zaradi hrepenenja. Kot rečna struga brez vode.«

Kadar je Cristini hudo, se zjoče, vendar ne zlomi, včasih ji za hip popustijo živci, vendar se vselej pobere in skuša ravnati »prav«. Pogosto se zateče v naravo, ki obdaja njeno vas, med drevesa in živali, s katerimi se pogo-

varja kakor z ljudmi, k vodi, ki dobiva zanjo malone mistične razsežnosti, v spokoj in zelenje, sredi katerih se lahko umiri in okrepi. Četudi je na pragu občutljive najstniške dobe, ko se iz deklice že polagoma spreminja v žensko, z vrstnicami ne prijateljuje kaj dosti. Izjema je samo Alisa, katere starši so tudi na delu v tujini in ki prihaja v vas na kratke obiske k svoji babici. »Alisa bo kmalu odšla,« o prijateljici pove Cristina. »Nisva se prav velikokrat srečali, toda občutek imam, da jo poznam že vse življenje, vsako srečanje je polno zgodb, dogodkov, izletov, čudežev, vse okrog naju je tako intenzivno, kot da bi celo leto živela v naši vasi.« Cristina in Alisa se okličeta za »čarovnici«, narava je zanju vstopna točka v višje skrivnosti življenja, ki ga je lažje in lepše živeti, če se povzdigneš nad vsakdanje tegobe sveta: »Rekla mi je, da lahko živiš tako, kot da je vsak dan praznik, da čutiš, da lebdiš in žariš od sreče. Toda ne še zdaj, ampak šele potem, ko si naredil dobra dela. Več dobrega ko narediš, pa ne samo ljudem, ampak živim bitjem nasploh, lahko skrbiš za manjšo jablano, tudi to je dobro delo, bolj se ti napolni duša.«

Cristina se z Aliso ne igra *kinderlanda* tako kot s svojima bratoma ali z drugimi otroki v vasi. Njuna igra se ne hrani z mimezizom, se ne vrti okrog vživljanja v vselej odsotne odrasle, temveč vsebuje elemente rituala. Zgovorno dejstvo je, da se eden od skrivnih obredov Alise in Cristine ponovno osredotoča na jajce, ki pa je tokrat pravo ter ima natanko določeno funkcijo in pomen. »Da bi se ti želja izpolnila, razbiješ jajce, sredi poti pustiš rumenjaka, toda to ni dovolj,« nam o tem pripoveduje Cristina. »Ti temu kraju ponujaš nekaj pomembnega in tudi sam kraj tebi daje nekaj pomembnega. Če hočeš kaj dobiti, moraš tudi kaj dati. Tako je tudi, ko najdeš nekaj, kar si pred tem izgubil, in to dobiš nazaj ali pa boš izgubil šele pozneje, gre za nekaj prav tako dragocenega. Jajce ima to, česar nima razpotje, iz jajca se rodi življenje, jajce ima vse, ničesar ne potrebuje. Je jedro vseh stvari.« Če je Kinder jajček čokoladna lupina, znotraj katere se skriva obet radosti v obliki plastične igračke presenečenja, se v jedru pravega jajca skriva rumenjaka, življenje, daritev, ki jo pustiš na razpotju v upanju, da se ti bo v zameno za to uresničila želja. »Toda sama ne vem, ali razpotje kaj takšnega potrebuje,« pravi Cristina, ki je že dovolj velika, da opisanega obreda ne jemlje dobesedno. »Morda ne. Ampak česa boljšega mu ne moreš ponuditi.«

Alisa pomaga Cristini ozavestiti njen odnos do narave, ki je pravzaprav tisto, kar jo rešuje pred malodušjem. V svetu živali, rastlin in kamnov najde tolažbo in spodbudo. Narava je hkrati njeno zatočišče in izvor moči: tu išče odgovore na vprašanja, kakršna otroci v bolj vsakdanjih in manj nesrečnih okoliščinah naslavljajo na svoje starše, tu se uči premagovati strah in razvijati sočutje, tu spoznava, da svet ni črno-bel in da človeška zloba ni zgolj preprosto nasprotje dobroti. Roman *Kinderland* se konča s kratkim poglavjem, v katerem Cristina bralca obvesti, da je umrla njena babica. »Jokam, pa še sama ne vem, zakaj,« pravi, »ali od žalosti, ker babice ni več, ali od veselja, ker bosta končno prišla domov oče in mama.« Težko pričakovana vrnitev staršev, ki spričo brutalnih okoliščin zahteva žrtev v obliki babičine smrti, bo seveda ponovno samo začasna. Takoj ko bo pogreb mimo, se bo mama vrnila v Italijo, oče v Rusijo, otroci pa bodo še bolj sami, kot so bili. Ali bo nekoč tako tudi z njihovimi otroki? Liliana Corobca mi v zadnjem elektronskem sporočilu napiše, da srčno upa, da ne.

Andrej Jaklič

DOMIŠLJIJA VEDNO OSTANE ŽIVA

Kaj še preostane, ko se znajdeš brez vseh tistih in tudi brez vsega tistega, zaradi česar si bil rojen? Brez svojih najbližjih, ki do tebe gojijo tako obilno mero ljubezni, da so te zaradi nje prisiljeni zapustiti. To pa zato, da bi ravno to, svojo obilno mero ljubezni, lahko vedno znova dokazovali in hkrati opravičevali željo, ki je pripeljala do tako obilne ljubezni. Ki te ljubijo vsaj toliko, kot morajo ljubiti praznino in hrepenenje, s katerima se morajo spopadati, ko nekje v nekih deželah nekaj delajo, da zadostijo osnovnim potrebam, ki jih ima sad njihove ljubezni. Ki utopični svet idealov prepustijo pragmatičnemu reševanju vsakdana zato, da utopijo ohranijo nedotaknjeno. Da o njej lahko vsaj sanjajo ali si pač domišljajo, da jo še vedno nekje imajo, da so do nje upravičeni.

Oče in mama. Dva, ki sta, a ju ni. Sta povsod, še najbolj tam, kjer sta odsotna. Oziroma prisotna v svoji odsotnosti. Tako močno sta odsotna, da njuni otroci Cristina, Dan in Marcel njuno odsotnost vohajo, čutijo, prijemajo, tudi razrezali bi jo, ko bi se jim tako zazdelo, pa tudi zažgali. Še nekaj je s to odsotnostjo: če kje, je najbolj prisotna v in na telesih drugih. V telesih tistih, ki čutijo posledice te odsotnosti in so hkrati njihov vzrok. To je neka posebna vrsta odsotnosti, takšna, zaradi katere bi si z nožem, namesto da z njim namažeš maslo na kruh, z lahkoto zarezal v kožo, žilo ... se poškodoval in zaznamoval. To je tista vrsta odsotnosti, ki na praznino reagira z nasiljem ob soočenju z drugim, s tistim, ki te odsotnosti ne pozna. Odsotnosti, ki sovraži, ki ne odpušča, ki (povsem upravičeno) zavida. Je groba, robata, plitva v svoji logiki, premočrtna. Je najslabše

vrste odsotnost, ki ne povzroča samosti, tiste prijetne praznine, pač pa osamljenost, obup, malodušje in melanholijo. Ki pelje v nič.

Ampak.

Obstajajo, še kako se strinjam z besedilom romana *Kinderland*, načini, ki ponujajo rešitev. Ki odsotnosti ponujajo antitezo. Prisotnost. Ogromno mero. Prisotnost, ki so jo vsi trije odkrili slučajno, pa spet samoumevno.

Vsi otroci se igrajo. Vsi otroci med igro vstopajo v namišljene svetove. A ti svetovi sočasni, so svetovi, ki nastanejo v žaru igre, njihovi razlogi so kratkotrajni, nimajo namena nadomeščati česar koli ali kogar koli. Svetovi Cristine in njenih bratov, govorim o domišljijjskih svetovih, so trdni in večni. Se spreminjajo, a so večni. Imajo jasen namen: nadomeščati, dograjevati, nadgrajevati ... resničnost. Ta je prazna, ta je živa v svoji odsotnosti. Zato vstopajo v domišljijo. To počnejo skupaj, to počnejo tudi vsak zase ali v parih. To počnejo ves čas. Ko si pripovedujejo, ko si domišljajo, ko sanjarijo, ko si prikazujejo.

Ko »se grejo« gledališče.

Ja, Cristina, Dan in Marcel so glavni junaki svojega gledališča. Ne vedo, da so v njem, a v njem so. V gledališču, v katerem se prepleta več različnih časov, zgodb, junakov, v katerem je pripovedovalec hkrati tudi pripovedovani, v katerem je oder tudi že parter, v katerem gledalec tudi nastopa ... po občutku prestopajo iz enega sveta v drugega ali jih poljubno mešajo in se pri tem (z neverjetno lahkoto, saj o tem pravzaprav ne vedo nič) »sprehajajo« od ene do druge uprizoritvene tehnike, so hkrati praktiki, teoretiki, režiserji, dramaturgi, igralci ... tudi scenografi in kostumografi ... drame, dokudrame, resničnostnega šova, sentimentalne drame ... dramaturgi in demiurgi hkrati, nevede pa ves čas režiserji, kreatorji lastnih iluzij in hkrati lastnih mehanizmov preživetja. So v bistvu terapevti lastnih duš, ki ves čas hodijo po robu, ga tudi kdaj prestopijo, a se vedno znova zavihitijo nazaj. Na varno, v iluzijo. In nazaj, v resničnost, in na varno ...

In to je svet, v katerega zdrsnejo, ko jim je težko, v katerem so stvari drugačne kot v resničnem. V katerem je mama, ta prispodoba pra-odsotnosti, še kako prisotna, čeprav se govori o njeni odsotnosti, v katerem je oče topel in nežen, v katerem hčerko drži za roko in jo pelje v idealni svet ... v katerem junaki iz resničnosti nastopajo v istih vlogah in istih funkcijah. Ki pa, ker gre za namišljene svetove, ker gre za gledališče, ne bolijo, ne ustvarjajo groze, pač pa lajšajo, pravzaprav so katarzične. Ja, domišljija in z njo gledališče je za njih odrešitev.

In zato je roman *Kinderland*, dramatisacija pa tudi, pravzaprav zgodba o sreči. O sreči, do katere se lahko priklopiš ne glede na to, da si v najbolj krhkih letih brez vsakršne zaščite ali pač varno spravljen v gnezdu, ki ga ščitijo vsi tisti, ki jih trije »osamelci« pogrešajo. Je zgodba o genezi sreče, o njenih čudnih potih. Kar pa še ne pomeni, da je *Kinderland* zgodba s srečnim koncem. Je zgodba, ki ponuja in tudi učinkovito ponudi rešitev »problema«, ga pa ne odpravi. Natančneje: res je, Cristina najde svojo utopijo, fanta ji na tej poti sledita ... pa

vendarle – in spet vdor realnosti, še dodaten razlog za pobeg iz nje; kakšen razlog pa je to, da mora umreti babica, da se bodo starši končno enkrat, verjetno za dan, ponovno vrnili k njim? In ponovno ustvarili REALNO SLIKO IDEALNE DRUŽINE (predstavljajte si jo kot figurice iz Kinder jajčka). To pomeni, da je vsaka smrt nov začetek?

In če se za konec vrnem na sam začetek, k naslovu besedila. Je sposojen, gre namreč za citat iz antologijske drame Gregorja Strniše *Ljudožerci*. Ja, ne glede na to, za kakšno situacijo gre, se v *Ljudožercih* za razliko od *Kinderlanda* še kako umira, tudi je tiste, ki umrejo, »domišljija vedno ostane živa«. Vedno je domišljija tista, ki ponuja upanje, uteho, tista, ki omogoča umik v paralelne ali kakršne koli pač že svetove, ki ne omogočajo pobega, pač pa vstop v svet, ki je izmišljen, skonstruiran, neobstoječ, a delujoč in učinkujoč, pa zato praktično bolj resničen od resničnosti. Svet, ki je teater.

Na neki način.

Aleš Mustar

ZAPUŠČENI OTROCI MIGRANTOV

Vsakič ko se po primorski avtocesti vozim do morja in moja hči sedi varno pripeta v otroškem sedežu na moji desni, da bi ji lahko pomagal, če bi bilo potrebno, v obeh smereh drvijo številna vozila z moldavskimi in romunskimi registrskimi tablicami. To so prevozna sredstva vseh kategorij, od osebnih avtomobilov in kombijev do avtobusov. Nekatera so opremljena s strešnimi kovčki, druga s prikolicami. Te so v smeri proti morju ponavadi prazne, medtem ko se v nasprotni smeri kar šibijo pod tovorom. Lahko vidiš vse, kar ti poželi srce: od bele tehnike, kosilnic in gradbene mehanizacije do sedežnih garnitur. Po statističnih podatkih je Republika Moldavijo, ki velja za eno najrevnejših držav v Evropi, v zadnjih dvajsetih letih zapustilo več kot milijon za delo sposobnih ljudi. Pa ne iz pohlepa, ampak zato, da bi sebi in svojim družinam zagotovili preživetje in streho nad glavo.

Ker se poleg tega, da v slovenski jezik prevajam romunsko in moldavsko književnost, ukvarjam tudi s prevajanjem za organe pregona, sodišča in nevladne organizacije, problematiko migracij poznam do obisti. Ko me hči z zadnjega sedeža sprašuje, katero mesto je zapisano na posamezni registrski tablici, se sam sprašujem, kakšne bodo zgodbe teh popotnikov, ki so odšli s trebuhom za kruhom. Bodo to zgodbe o uspehu ali pa se bodo ujeli v pasti sodobnega kriminala, ki cveti v času neoliberalizma, izkoriščanja človeka po človeku? Mlajše ženske in vse pogosteje tudi moški pristanejo v rokah hudodelskih združb, ki se ukvarjajo s trgovino z ljudmi in zlorabo prostitucije. V najboljšem primeru so lahko samo mizerno plačani za »delo«, ki ga opravljajo za izkoriščevalce, v veliko primerih izgubijo svobodo in dostojanstvo. Gospe srednjih let ponavadi delajo kot varuške ali negovalke ostarelih ljudi, priklenjenih na posteljo. Delodajalci tem ženskam zagotovijo sobo v svojem stanovanju, kjer njihovim družinskim članom niso dovoljeni niti kratkotrajni obiski, kaj šele skupno bivanje.

Opravila se tako razširijo še na kuho, pospravljanje in čiščenje. Proste so samo ob nedeljah popoldne, drugače pa delajo šest dni po štiriindvajset ur na dan, in to za plačilo, ki je v ciljni državi mnogokrat nižje od najslabše plačanih delovnih mest. Moški, nevidni delavci sveta, večinoma delajo v gradbeništvu ali opravljajo podobna težaška dela. V neugodnih vremenskih razmerah opravljajo nerazumljivo veliko število nadur, ki pogosto sploh niso plačane. Tudi njihove bivanjske razmere so nedostojne, čemur smo danes priča tudi v Sloveniji. Tako imamo opraviti z novodobnimi sužnjami in sužnji, ki si jih delodajalci podajajo iz rok v roke. Da o preobremenjenih tovornjakarjih, ki na tej isti cesti zaradi preutrujenosti predstavljajo veliko nevarnost za druge udeležence v prometu, ne izgubljam besed. Srečnih primerov, ko par v tujini najde zaposlitev in stanovanje ter tam zaživi skupaj z otroki, ni prav dosti.

Verjamem, da vsaka knjiga sama poišče pot do svojega bralca, da se nam vedno samo zdi, da gre za naključje. Vsako leto se za teden dni odpravim v Bukarešto, kjer po knjigarnah nabiram knjige, ki bi si zaslužile prevod v slovenski jezik. Dokler mi v roke ni prišel roman Liliane Corobca *Kinderland*, sem za volanom na avtocesti malodane vedno razmišljal samo o migrantskih starših, nikoli pa se nisem kaj dosti spraševal o tem, koga puščajo za seboj.

Psihologi in psihoterapevti opozarjajo, da se večina otrok brez staršev počuti zapuščene in nesrečne, pri njih se neredko pojavljajo tudi depresija in samomorilska nagnjenja. V šolah pri mnogih beležijo deviantno vedenje, prezgodnje kajenje in uživanje alkohola. Učitelji istočasno opozarjajo tudi na novodobne razvajene otroke, pri katerih skušajo starši duševno vrzel polniti z materialnimi dobrinami, jim svojo odsotnost nadomestiti z denarjem, paketi in darili. Ti otroci po eni strani nimajo nikakršnih delovnih navad in so pogosto zasvojeni z elektronskimi napravami, po drugi pa se med njimi in ostalimi učenci porajajo socialne razlike, kar negativno vpliva na učence iz »revnejših« družin. Pa vendar pri otrocih nad materialnimi dobrinami na koncu prevladajo pogovori po telefonu in skajpu. Velika ironija je tudi to, da starši veliko otrok zapustijo drugim, ne da bi zanje uradno uredili začasno skrbništvo. Tako se morajo njihovi skrbniki poleg vsega nemalokrat spopadati še z birokratskimi težavami. Ko otrok zbolí in potrebuje resnejše zdravljenje, denimo kirurški poseg, ko ga je treba vpisati v šolo ali mu priskrbeti osebni dokument, njihovi skrbniki naletijo na birokratske ovire, saj je potreben podpis staršev. Tako je usoda teh otrok mnogokrat odvisna od togosti oziroma fleksibilnosti birokratov. V skrajnih primerih lahko nekateri ostanejo brez potrebnih zdravstvenih posegov, ne morejo prestopiti meje, ker nimajo potnih listov ...

Morda bi moral na tem mestu pojasniti, zakaj romana *Kinderland* nisem kupil v Kišinjovu, glavnem mestu Moldavije, ampak v Bukarešti, pa tudi, kdo so Moldavci, saj še vedno velikokrat naletim na vprašanja, ali prevajam samo iz romunskega ali tudi iz moldavskega jezika in ali sta si med seboj podobna. Moldavski jezik je pravzaprav romunski jezik, edina razlika med obema je ta, da so moldavskega v času, ko je bila Moldavija

Ana Dolinar Horvat

priključena Sovjetski zvezi, pisali v cirilici. Besarabija, kot se imenuje zgodovinska pokrajina, je bila leta 1812 kot gubernija priključena k ruskemu imperiju. Po razpadu Ruskega cesarstva je sledila neodvisnost in leta 1918 se je Besarabija priključila Kraljevini Romuniji. Po drugi svetovni vojni je Moldavija postala sovjetska socialistična republika. V tem obdobju je prišlo do rusifikacije in se je kot politični konstrukt uvedlo moldavsko narodnost in celo moldavski jezik. Po razglasitvi neodvisnosti Republike Moldavije leta 1991 se je tudi uradno znova uvedlo romunski jezik. Glede na to, da je Moldavija ime pokrajine na ozemlju današnje Romunije, velja tudi omeniti, da Romuni, kadar imajo v mislih prebivalce Republike Moldavije, uporabljajo izraz Besarabci. Tako danes pisatelji iz Moldavije svoja dela objavljajo v Romuniji in obratno.

Na roman *Kinderland* sem naletel v soboto pozno popoldne v osrednji bukareški knjigarni, ki svoja vrata prijazno odpira obiskovalcem tudi ob sobotah in nedeljah do desete ure zvečer. Tisto leto sem se namenil, da podrobneje spoznam sodobne romunske avtorice. Po skrbnem brskanju po policah sem se s polnim nahrbtnikom vrnil v najeto stanovanje, da bi se lotil branja. Ponavadi si pred branjem najprej naredim vrstni red, ki ga določim, potem ko preberem zavihek, nekaj besed o avtorju oziroma avtorici, če ga oziroma je še ne poznam, sledi branje prvih nekaj strani oziroma preletavanje. Ko sem se lotil branja *Kinderlanda*, romana nisem več odložil iz rok. Knjigo sem prebral v eni sapi. In tistega večera mi ni bilo več do tega, da bi se potepal po velemestu, kar sicer zelo rad počnem.

V letih, ki so sledila, sem roman prevedel in njegovo avtorico osebno spoznal, k pisanju članka za gledališki list in na eno uvodnih vaj pa so me povabili tudi ustvarjalci prve slovenske uprizoritve *Kinderlanda* v Mestnem gledališču ljubljanskem. Ko sem se vrnil domov s tiste vaje, me je hči vprašala, o čem bo govorila predstava. Odgovoril sem ji, da o treh otrocih, ki živijo brez staršev in katerih mama je na Zahodu, oče pa v Rusiji. Da gre za zgodbo o dekletu, ki je leto dni starejša od nje in mora, namesto da bi se učila in igrala s prijateljicami, skrbeti za svoja mlajša brata, opravljati gospodinjska dela in jima biti obenem v čustveno oporo. Imelo me je, da bi ji rekel: »Tukaj pa imate otroci vsega preveč!«

Tudi junakinja Cristina ima podobne nazore o otrocih iz premožnejših držav: »Ali je res, da v bogatih in razvitih državah otroci niso za nobeno rabo? Da ne pomagajo staršem, da ne znajo ravnati z mlajšimi brati in sestrami, da ne znajo kuhati ali pomolsti kože? Paraziti, ki živijo na plečih staršev!« Ti novodobni samorastniki so prisiljeni prezgodaj odrasti, kar svojim staršem zamerijo. Tudi Cristina svoji materi očita: »Dneve in noči preživiš s tujimi otroki, z njimi hodiš na sprehode, se igraš, jih hraniš, jim pripoveduješ pravljice za lahko noč. Ob nas pa ni nikogar ...« Pomislim na hierarhijo potreb po Maslowu, ki razlikuje sedem stopenj: fiziološke potrebe, potrebe po varnosti, po pripadanju in ljubezni, kognitivne, estetske in na koncu samouresničenje. V primeru teh otrok je izpolnjena samo prva stopnja. Ti otroci so popolnoma sestradani od pomanjkanja starševske ljubezni in občutka varnosti. Njihovo hrepenenje je neizmerno. Marcel si kar sam naredi očeta iz starega plašča,

blazine in čevljev in se hodi stiskati k njemu. Materialne dobrine niso na prvem mestu. »Če mama ne bi odšla na delo, ne bi imeli denarja za avtomobilčke, toda raje nima nobene igračke, samo da ima mamo,« pravi Cristina. Želijo si stika, tudi če je ta samo posreden, prek telefona ali spleta. Za Marcela, Dana in Cristino je najpomembnejši dan v tednu sobota. »Danes še ni sobota, vendar se zdi, da nimamo kaj boljšega početi do telefonskega pogovora z mamo. Morda bo mama začutila, da mislimo nanjo, in nas bo poklicala.« In seveda poletje: »Kot kože iz pripovedk se mame vračajo domov in se tresejo zaradi razburjenja in strahu, ali jih kozlički čakajo doma ali jih je morda požrl volk. Ob prihodu mater, ki sramežljivo in prestrašeno gledajo, kako so se njihovi otroci potegnili, medtem ko jih ni bilo, slednji jočejo. K otrokom iz vasi prihajajo mame, ker je poletje in imajo dopust ...« V *Kinderlandu* se pokaže vsa izprijenost neoliberalizma in novodobnega suznjelastniškega sistema. Tako nam besedilo Liliane Corobca daje drugačen pogled na problematiko migracij, ki je manj stereotipen od poročanja medijev. Sporoča nam, da so vsi migranti samo ljudje, ki imajo tudi svoje družine, ne glede na to, ali so politični ali ekonomski. Da ne potrebujejo etiket drugih, ker jih je zaznamovalo življenje samo.

Na tem mestu moram svoje razmišljanje prekiniti. Hčerko moram odpeljati v glasbeno šolo, k pouku teorije, ki ji ni ravno po godu. Sit vožen sem in tja se odločim, da jo počakam v avtu. Med čakanjem poslušam nacionalni radio. Na sporedu je oddaja, ki govori o revščini med otroci v Sloveniji. Predvajajo izjave otrok, ki si hočejo zaradi bednih življenjskih razmer vzeti življenje. Ob njihovih besedah mi gredo mravljinici po telesu. Ne morem doumeti, kako lahko tako majhna bitja doživljajo tako veliko čustveno stisko. Pri poročilih, ki sledijo, pa govorijo o novih smrtnih žrtvah med otroki med spopadi v Alepu. V grlu se mi naredi ogromen cmok.

Med osnovne otrokove pravice sodijo: pravica do življenja, do imena in državljanstva, do družine, do zdravja, izobraževanja, do igre in prijateljev, do lastnega mnenja in izražanja, nenasilnega ravnanja. Nekako se zberem, in ko hčerko vozim do doma, pomislim, da je zaradi velike storilnosti, ki se zahteva v naši družbi, velikokrat kršena njena pravica do igre. Če bi moral te pravice razvrstiti po pomembnosti, bi slednja pristala nekje na dnu. Zagotovo pa je njeno subjektivno doživljanje kršenja te pravice zelo močno. V enaindvajsetem stoletju bi morali vsi otroci živeti brezskrbno otroštvo, ne bi smeli biti lačni, osamljeni, kaj šele postati žrtve vojn. A temu ni tako in ob zadnjem stavku v romanu »Včeraj jutraj je umrla babica ... Jokam, pa še sama ne vem, zakaj, ali od žalosti, ker babice ni več, ali od veselja, ker bosta končno prišla domov oče in mama,« ostanem brez besed.

Ana Dolinar Horvat, Timon Šturbej, Žan Perko

Timon Šturbej, Ana Dolinar Horvat, Žan Perko

Ljubica Marjanovič Umek

TRI PREKINJENA OTROŠTVA

Roman pisateljice Liliane Corobca pripoveduje o usodi otrok v revni moldavski vasi, v kateri živijo večinoma le še starke in starci ter otroci – odrasle osebe, starši otrok, so odšle v tujino za boljšim zaslužkom. V vasi ni otroške brezskrbnosti in radosti, ni spontane domišljajske igre, v kateri bi otroci izražali in predelovali svoja čustva, se soočali s socialnimi in moralnimi dilemami ter konflikti, se igrali zgolj zaradi užitka in veselja. Ti otroci, prikrajšani za otroštvo v pravem pomenu besede, so se naučili igrati nenavadno igro, imenovano *kinderland*. Gre za igro, v kateri so pravila zelo vsakdanja: otroci igrajo odrasle osebe.

Dvanajstletna Cristina in njena mlajša brata, šestletni Dan in štiriletni Marcel, so zapuščeni otroci, ki so prikrajšani za čustveno varnost in bližino staršev; prepuščeni samim sebi iščejo poti in načine, kako živeti zgolj z mislijo in hrepenenjem po osebah, ki jih dejansko ni v njihovi bližini in s katerimi ne morejo vstopati v čustvene in socialne odnose, opravljati vsakdanje rutinske dejavnosti, hoditi v vrtec, šolo, trgovino, pospravljati po hiši, kuhati ... Miselno in čustveno praznino si vsaj deloma zapolnjujejo z naravo in magijo.

Cristina, najstarejša med otroki, prevzame vlogo mame in očeta v družini ter tako prisilno prekine svoje otroštvo v enem bolj občutljivih obdobjih v razvoju, na prehodu iz otroštva v mladostništvo. Zato ni presenetljivo, da se v Cristinini vlogi mame oziroma očeta ves čas mešata pretirana odgovornost za vzgojo mlajših bratov in skrb za hišna dela ter otroška naivnost in domišljajska sanjavnost pubertetnice, ki pogreša starša, svobodo, ljubezen. Cristinin svet je zelo drugačen od sveta običajne najstnice, ki na poti čustvenega osamosvajanja praviloma močno izraža prevladujoča pozitivna čustva, kot so veselje, zadovoljstvo, ljubezen, naklonjenost; relativno pogosto niha v razpoloženju, ki je v veliki meri tudi situacijsko in življenjsko pogojeno; se preizkuša v vrstniških odnosih; vzpostavlja in oblikuje identiteto; vedno bolj presega mladostniški egocentrizem, za katerega so značilne nerealne osebne zgodbe in prepričanja, da se drugi v enaki meri ukvarjajo z njo kot ona sama s seboj; se prilagaja na nekatere pomembne telesne spremembe in oblikuje podobo o sebi. Cristina, ki je morala zaradi dodeljene vloge prehitro odrasti, je v svojih ravnanjih in vedenju zelo premišljena, hkrati pa ves čas zaskrbljena. Preizprašuje se, ali dovolj nežno in potrpežljivo ravna z mlajšima bratoma; trudi se, da bi razumela, da sta majhna ostala brez mame in očeta in da sta zato bolj občutljiva, jokava, vzkipljiva. Hkrati se »bori« tudi s svojimi čustvi, ki jih poskuša nadzorovati, saj ve, da ne sme jokati, ko se na primer z mamo pogovarja po telefonu, čeprav jo tudi ona močno pogreša. Če bi jokala ona, bi brata jokala še bolj. Cristinin vsakdan ne poteka v okolju vrstnikov in vrstnic, njihovih zaupnih pogovorov ter malih in velikih skrivnosti; njen vsakdan je biti mama in oče mlajšima bratoma, obiskovati

bolno babico, se srečevati z vaškimi posebnosti, ki so še edini odrasli v vasi. Zato ni spretna v socialnih odnosih in komunikaciji, večkrat se odziva socialno anksiozno in beži iz socialnega okolja v naravo, k živalim. Pa vendar je tudi dvanajstletna mladostnica, ki razmišlja o sebi, svojem telesu, spremembah telesa in z njimi povezano podobo o sebi; podobno kot večina najstnic ni zadovoljna sama s seboj, si pa želi prakticirati ljubezen. Rada bi bila odrasla ter čustveno in socialno zrela, sočasno pa se oprijema ljubezni in pozornosti, ki jo je bila deležna od staršev, ko sta bila še doma. Ko sta šla z očetom skupaj na pot »do obzorja«, ko ji je oče s traktorjem vozil najbolj zrelo in sladko sadje ... Nasprotja so del njenega vsakdana. Soočati se mora na primer tudi s trkom med modernim (televizija, mobilni telefon, računalnik, internet) in starodavnim vraževerjem v poganske običaje, ki jih posebej njena »prijateljica«. Tudi tu, tako kot sicer pri večini drugih notranjih konfliktov in nasprotij, ki so družbeno pogojena, je sama.

Marcel je najmlajši v družini. Njegovo hrepenenje po neposredni bližini mame in očeta je tako močno, da velikokrat neotolažljivo joka ali je vsaj na robu joka. Navezanost, ki je močan čustveni odnos med malčkom/otrokom in staršem/staršema, se vzpostavlja v prvih letih življenja. Varna navezanost, do katere pride, ko pomembna referenčna oseba prepozna potrebe malčka in se na njih občutljivo, toplo in empatično odziva (še posebej ko je malček v stiski), je varovalni dejavnik za zdrav aktualni in kasnejši čustveni in socialni razvoj posameznika. Pri Marcelu je prišlo v občutljivih letih za razvoj navezanosti z odraslo osebo do prekinitve čustvenega odnosa, do ločitve od očeta in mame ter posledično do močne čustvene praznine, ki je Cristinina skrb za najmlajšega brata ne more zapolniti, čeravno se tako ona kot (občasno) tudi starejši brat Dan močno trudita. Marcela je strah, ne razume, zakaj sta jih mama in oče zapustila, ves čas išče nadomestno pozornost, trudi se, da bi bil v središču pozornosti, želi si in tudi zahteva, da ga »vsaj« Cristina boža, ljubkuje, drži za roko, mu poje pesmice pred spanjem ... Marcelova želja po neposredni prisotnosti subjekta, ki bi mu dajal občutek čustvene varnosti, je tako močna, da si naredi nadomestnega očeta: v njegov stari plašč potisne blazino, mu obleče hlače, obuje škornje in na glavo povezne klobuk. Potem se Marcel v sobi, v kateri stoji »oče«, z njim pogovarja, prepira, stiska k njemu in ob njem tudi zaspi. Ali pa kar čaka in čaka mamo, ko sedi na pručki na vhodu v hišo ter ure in ure strmi v prazno; joka, ko sliši mamin glas po telefonu, in na mamina vprašanja ter njeno ljubkovanje zmore reči eno samo besedo – »mama«; noče spati, ker hoče k mami in očetu. Marcel, ki je bil prikrajšan za mamino božanje, objemanje, ljubkovanje, se mame, ko pride na obisk, bodisi trdno oklepa in je ne izpusti bodisi se pred njo skrrije. Boji se, da ga bo ponovno zapustila, strah ga je ločitve od staršev. Gre za vzorec vedenja, značilen za ambivalentno navezanost, ki je ena od vrst nevarne navezanosti med malčkom/otrokom in pomembno osebo ter se kot ponotranjen čustveni odnos kaže v malčkovem/otrokovem nezrelem čustvenem in socialnem odzivanju v odnosu do odraslih oseb ter vrstnikov – in to tukaj in zdaj ter kasneje v življenju. Cristina, ki sicer tudi sama občasno težko nadzira čustva žalosti in osamljenosti, želi biti močna, še posebej takrat, ko mlajša brata jokata. Druge zapuščene otroke, ki lačni

in tudi pretepeni hodijo v njihovo hišo, ker zaradi alkohola in nasilja bežijo od doma, glasno sprašuje, kaj se je zgodilo in kdo jih je pretepel, saj hoče, da tudi njena brata slišita, da so bili to očetje. Posledično Marcelu in Danu sporoča, da »mi ne rabimo takega očeta«.

Tudi Dan, ki ga Cristina pogosto tolaži, češ da je že velik fant, da je moški pri hiši, da bo šel v šolo, se čustveno ne znajde v okolju brez mame in očeta. Čeravno se trudi razumeti, da mame in očeta ni ter zakaj ju ni, so njegova čustva, tudi zaradi spominjanja na življenje, ko sta bila mama in oče doma, nad razumom. Svojo čustveno nezrelost izkazuje z nihanjem med željo biti močan in močnim hrepenenjem; med žalostjo in nesamostojnostjo; med empatičnostjo in prosocialnim vedenjem ter egocentričnostjo. Tako na primer za vsako malenkost udari Marcela, ki ga potem poljublja in tolaži; ko po njegovem licu tečejo solze, reče, da to ni solza, ampak da mu je vroče; ko sliši jokati Marcela, neha jokati on in se Cristini pridruži v skupni tolažbi mlajšega bratca; razume, da bi tudi drugi otroci radi igrače, in jih hkrati odganja od sebe, češ da so igrače njegove. V zgodnjem otroštvu se postopoma razvijajo čustva samozavedanja, ki so povezana tudi z otrokovim razumevanjem mentalnih stanj drugih ljudi. Dan ima v okolju, v katerem živi, zelo malo priložnosti, da bi v otroški igri z vrstniki prakticiral, kako reševati socialne konflikte; da bi se učil, kako nadzorovati čustva in kako odložiti takojšnje realizacije svojih potreb in želja, upoštevajoč tudi potrebe in želje drugih; da bi spoznal in razumel, kaj je socialna skupina vrstnikov in kako se razvija prijateljstvo. Zato pogosto uporablja socialno manj zrele načine, kako vzbujati pozornost pri drugih, in išče načine, kako bi »ukvarjanje« samo z njim kar trajalo in trajalo. Joka zaradi enega klopea, ki se mu je prisel na trebuh, in prepričan je, da se mu to ne bi zgodilo, če bi bil prisoten oče, ki ga je znal zaščititi pred vsemi nevšečnostmi. Tudi pri Danu se kažejo vedenja, značilna za nevarno obliko navezanosti na pomembno referenčno osebo oziroma na več njih. Zelo si želi mame ... Ko se z mamo pogovarja po telefonu, se čustveno popolnoma razneži, naroča ji, kaj vse bi rad, da bi mu kupila; toži ji, kaj vse ga boli, in želi, da ga tolaži, boža z besedami, poljublja, hkrati pa ji močno zameri, da je ni in je nanjo tudi jezen in ljubosumen, ker je z drugimi otroki, ki jih zares boža, vodi na sprehod in skrbi za njih.

Kinderland je intimna in pretresljiva pripoved o treh zapuščenih otrocih, ki zaradi svoje starosti in značajev različno razumejo in doživljajo odhod staršev in posledično življenje v družini in vasi; življenje, ki je prazno materialno, še bolj pa čustveno. Ubesejeno je hrepenenje po mami in očetu, od Cristininega nežnega in umirjenega, preko Danovega jeznega in nepotrpežljivega do Marcelovega sestradanega in kategoričnega čakanja, ki pa jim hkrati daje tudi moč za spoprijemanje s številnimi vsakodnevnimi problemi. Dovolj so močni, da vidijo odprta vrata, skozi katera se bosta vrnila mama in oče in potem bo ...

Ana Dolinar Horvat, Žan Perko, Timon Šturbej

Liliana Corobca

KINDERLAND*Kinderland*, 2013

World Premiere

Opening 8 March 2017

Translator **ALEŠ MUSTAR**Adapted by **ANDREJ JAKLIČ**Director **DANIEL DAY ŠKUFCJA**Dramaturg **PETRA POGOREVC**Set designer **EVA BRVAR RAVNIKAR**Costume designer **SARA SMRAJC ŽNIDARČIČ**Composer **LAREN POLIČ ZDRAVIČ**Language consultant **MARTIN VRTAČNIK**Lighting designer **ANDREJ KOLEŽNIK**Special thanks to musicians **Zvezdana Novaković** (vocals) and **Žiga Kožar** (drums) and to **Alma Polič** for the interpretation of the excerpt from the text.Stage manager **Jani Fister**Technical director **Janez Koleša**Stage foreman **Matej Sinjur**Technical coordinators **Roman Benda** and **Branko Tica**Head sound master **Sašo Dragaš**Head lighting master **Andrej Koležnik**Head stylist **Jelka Leben**Head wardrobe mistress **Angelina Karimović**Property masters **Sašo Ržek** and **Borut Šrenk**

The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Branka Spruk** in the ateliers of Ljubljana City Theatre.

Cast

ANA DOLINAR HORVAT**ŽAN PERKO** as guest**TIMON ŠTURBEJ** as guest

Liliana Corobca was born in 1975 in Moldova. After her studies at the Faculty of Philology of the Moldovan State University in Chisinau, she obtained a PhD in humanities from the University of Bucharest in 2001. As author and editor she has focused on the Romanian wartime novel, anti-communist emigrant movement and communist censorship. In 2014 she became the recipient of the Crystal of Vilenica award for an excerpt from her most successful novel *Kinderland*. In 2015, winning this prestigious international award was followed by the publication of the novel in Slovenian translation by Aleš Mustar (Modrijan Publishing House). Since then Liliana Corobca has been no stranger to Slovenian readers.

Moldova, which lies between Romania and Ukraine, is considered to be the poorest country in Europe. Its inhabitants have been massively emigrating to seek better earnings abroad, leaving behind their children to be looked after their relatives and neighbours, or simply to their own devices. *Kinderland*, set in Moldovan countryside, deals with three such children. Corobca portrays perspicuously this topical issue troubling Moldovan society. The narrator of the novel, twelve-year old Cristina, has to assume a mother role for herself and her brothers after their parents left the country to earn their livelihoods abroad.

The stage adaptation by Andrej Jaklič relies on a playful and theatre-inherent functional narrative framework. We enter the lives of Cristina and her brothers (Dan, 8, and Marcel, 4), by way of a quip from the title, assuming a new dimension in a theatrical context. »I thought ›Kinder‹ means ›egg‹,« reflects Cristina, a sibling and a ›mother‹. »But then some kid from abroad told us it means ›children‹, and taught us a game of Kinderland, in which children take on the roles of older people.« The adaptation follows the storyline of the novel, condensing and combining its chapters, rendering them in a dialogue form and adjusting them to the rules of a play within a play. The result is an intriguing play about three children in adult roles, sharing their everyday joys and worries, caring for one another, overcoming pitfalls of growing up and yearning for the return of their parents.

INFORMACIJE O PREDSTAVAH MGL DOBITE

- pri blagajni MGL v Gledališki pasaži med Čopovo in Nazorjevo ulico v Ljubljani, ki je odprta vsak delavnik od 12. do 18. ure in uro pred predstavo
- v mesečnem sporedu predstav, ki ga abonenti, imetniki osebne in poslovne kartice MGL in tudi vsi drugi, ki to želijo, prejmejo po pošti, prav tako pa je brezplačno na voljo pri blagajni MGL
- na spletni strani **www.mgl.si**
- s sporočili SMS Mestnega gledališča ljubljanskega
- v dnevnem časopisju
- na radiu
- na Facebooku, Twitterju in Instagramu